

VAHDINVAIHTO

Kemianteollisuudessa

Kemianteollisuuden isännät Hannu Vornamo ja Timo Leppä puhuvat teollisuudesta, tutkimuksesta, koulutuksesta, Reachistä, maailmasta ja hyvästä elämästä.

Päivi Ikonen ja Leena Laitinen

”Ylikansoittunut pallomme ei voi kestää kauan tätä menoa. Se pamahtaa käsiin. Ei riitä ruoka, ei vesi, ilma, energia eivätkä raaka-aineet.”

”Me länsimaat olemme energiatehoton tuhlausyhteiskunta. Kulutusvetoisesta talouden kasvusta pitää päästä kestävään kehitykseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja uusiin, keveysiin ja kierrätettäviin materiaaleihin. Kulutushysteriaan ei ole paluuta”, lataa vakava mies sanojaan alleviivaten.

”Nykyinen kierrätys on vasta alkupuuhastelua. Tulevaisuudessa kaikelle on löydettävä koti, ei mitään hylkyä eikä kaatopaikkoja enää.”

Puheenvuoroja vihreiden puoluekokouksesta?

Ei. Nyt istutaan Eteläranta kympin kulmahuoneessa ja kuunnellaan Kemianteollisuus ry:n toimitusjohtajan **Hannu Vornamon** painokasta puhetta kaksi viikkoa ennen järjestön vahdinvaihtoa.

Onko raskaan teollisuuden kova edunvalvoja kääntänyt kelkkansa vai pehmentynyt tyystin eläkepäiviensä kynnyksellä?

Ei kumpakaan. Vornamo on entiseen tapansa tosiasiat tunnustava realisti. Globaalit faktat vain ovat vuonna 2009 melkoisen karut.

Suomen Herra Kemiana tunnettu alan monikymmenvuotinen puolestapuhuja ei silti ole heittävässä pyyhettä kehään. Ankarimpaan ihmiskuntaa kohdanneeseen haasteeseen kyetään hänen mukanaan sällä vastaamaan.

”Luonnontieteiden avulla voidaan luoda uudet konseptit. Uskon vankasti kemian uuteen tulemiseen, koska siihen on nyt pakko.”

Vieressä istuva uusi toimitusjohtaja **Timo Leppä** on samoilla linjoilla. Kak-sikko on vakuuttunut siitä, että kemia ja kemian osaajat ovat avainroolissa maapallon pitämiseksi elinkelpoisena myös tuleville sukupolville.

Mutta juuri kemianteollisuuttahan pidetään suurena ympäristöroistona ja ilmastonsuojelun jarruna?

”On harmillista olla jarrumiehen mai-

Euroopan kemianteollisuus on siisteintä teollisuutta, mitä maailmasta löytyy.

neessa. Euroopan kemianteollisuus on siisteintä teollisuutta, mitä maailmasta löytyy”, Vornamo sanoo silmiin katsoen. ”Se on tehnyt parin viime vuosikymmenen ajan valtavasti omaehtoista työtä ympäristön hyväksi. Pitäisikö meitä potkia siitä hyvästä?”

Keskusjärjestöä kesäkuun alusta joutanut Leppä suhtautuu imagoaakkaan rauhallisesti.

”Yleisön mielikuvat muuttuvat hitaasti. Menneisyyden painolasti vaikuttaa pitkään. Identiteetti kuitenkin paranee vähän kerrallaan, kun ihmisillä kasvaa

tietoisuus siitä, että kemia on osa ympäristöratkaisuja.”

Reachin raskain vaihe alkaa

Suomalaisjohtajien kapulavaihto osuu ajankohtaan, jolloin maanosan kemianteollisuus huhkii historiansa hikiäntä urakkaa. EU:n kemikaalilainsäädännön Reachin mukaisesti tuhannet aineet pitää rekisteröidä ja osoittaa turvallisiksi.

Joulukuun alussa päättynyt esirekisteröinti sujui suomalaisten toimijoiden osalta hyvin, ja suurin piirtein kaikki ehtivät toimitusjohtajien käsityksen mukaan ajoissa. Eräistä muista maista esirekisteröintejä sen sijaan tuli Vornamon mukaan ”aivan liian vähän”.

”Luottavat siihen, ettei yritysten loppujen lopuksi tarvitsisikaan tehdä mitään.”

Esirekisteröinti antoi yrityksille aikalisää varsinaiseen savottaan, joka on nyt alkamassa. Parhailaan muodostetaan tiedonvaihtofoorumeja SIEFejä, jotka huolehtivat jäsentensä yhteisistä rekisteröinneistä.

”Suurella osalla yrityksistä ei ole tarkkaa tietoa, mitä nyt pitäisi tehdä. Ne vain keräävät oikeaksi arvelemaansa materiaalia ja odottavat, kuka muodostaa SIEFin ja kuka siinä on johtava rekisteröijä”, Vornamo kuvaa tilannetta.

Kriittisenä tekijänä Reachin onnistumiselle molemmat pitävät sitä, miten

**”Jos maailma menee nurin, niin
kemia seisoo pystyssä viimeisenä.”**

– Hannu Vornamo

**”Kemiaa tarvitaan isojen
kysymysten ratkaisemiseen.”**

– Timo Leppä

SIEFit onnistuvat työssään.

”Rekisteröijien kouluttaminen on kova urakka, josta viranomaisten täytyy huolehtia. Jos se menee väärin, siinä menevät koko SIEFit”, Vornamo varoittaa. ”Veikkaan että kemikaalivirastoon tulee enemmän 600 kuin 500 työntekijää, koska työmäärä on niin hirveä.”

”Kaikkien osapuolten intressissä on, että asia onnistuu. Siitä ovat kiinnostuneita komissio, kemikaalivirasto, Kemianteollisuus ja yritykset, joiden vastuulla työ on”, Leppä korostaa.

Isot yritykset suhtautuvat Reachiin pragmaattisesti ja pitävät huolen siitä, että asiassa edetään lain vaatimusten mukaan. Pienemmille pala voi kuitenkin olla liian kova purtavaksi.

”Monet pk-yritykset eivät selviä Reachistä ja tipahtavat junasta ennen varsinaista rekisteröintiä”, Vornamo ennakoi.

”Osa yrityksistä on suunnitellutkin jatkavansa tuotantoaan niin kauan kuin se on Reachin mukaan mahdollista ja lopettavansa sitten”, Leppä jatkaa.

Niitäkin löytyy, jotka viittaavat uusille määräyksille kintaallaan ja jatkavat rekisteröimättömien kemikaalien tuotantoa ja tuontia muina miehinä. Lainkuuliaiset yritykset odottavat kauhulla kilpailevien harrainmarkkinoiden syntyä.

”Harmaat markkinat ovat jo olemassa”, Vornamo kiittää. ”Kaikissa maissa viranomaiset eivät yksinkertaisesti kykene valvomaan asiaa.”

”Eikä näin ankara ja taipumaton lainsäädäntö vain yhdellä pienellä alueella maailmassa pitkän päälle toimikaan.”

”EU joutuu tunnustamaan, että sen on pakko joustaa asiassa ainakin vuoteen 2020 asti ja samalla ajaa Reachia globaaliksi järjestelmäksi”, kemian veteraani ennustaa. ”Se onkin ainoa kestävä tapa, muuten tuloksena on vain loputtomat kauppariidat.”

Hyöty irti kotikenttäedusta

Raskaan prosessin kääntöpuolella on EU:n kemikaaliviraston tuoma kotikenttäetu. Vornamon ja Lepän mielestä Helsingistä on jo tullut Euroopan kemikaalipääkaupunki. Näkyvä osoitus tästä on toukokuun lopussa järjestetty ensimmäinen Helsinki Chemicals Forum, joka tuo jatkossa alan kansainväliset päättäjät kerran vuodessa Suomeen.

”Kemikaalivirasto imee eurooppalaiset asiantuntijat tänne. Sen ja muiden alan toimijoiden järjestämät tapahtumat tuovat Helsinkiin kymmeniätuhansia kokousvieraita”, Vornamo maala.

Kemianteollisuuden asema viraston isäntämaan keskusjärjestönä puolestaan antaa sille todellista kokoaan selvästi

Mitä ihminen tekee miljoonilla, jos on lopussa alle 40-vuotiaana eikä kykene enää elpymään?

Timo Leppä

- Syntynyt Lahdessa 1957, asuu Espoossa. Puoliso **Tove Westerland**, yksi lapsi.
- Diplomi-insinööriksi (kemianteknikka) Åbo Akademiästä 1983.
- Finanssialan CEFA-tutkinto Svenska Handelshögskolanissa 1996.
- Vuodesta 1985 Kemirassa, 2001 viestintäjohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi.
- Kemianteollisuus ry:n varatoimitusjohtajaksi maaliskuussa 2009, toimitusjohtajaksi kesäkuussa 2009.
- Luottamustehtävinä mm. Kemianteollisuuden viestintävaliokunnan ja Chemas Oy:n hallituksen puheenjohtajuudet.

Timo Leppä kerää kesän aikana voimia saaristosta, Hannu Vornamo lähtee pyörittämään Slovakiiaan.

Julia Rauhonen

Ei ainoastaan kemiasta

Kemianteollisuuden uusi ja väistyvä isäntä näyttävät viihtyvän saman pöydän ääressä. Yhteisten näkemysten ja arvojen lisäksi miehiä yhdistää kemistin koulutus ja ura Kemirassa, jossa he tutustuivat lähes neljännesvuosisata sitten. Molemmat pitävät työtään suuren kemianyrityksen konsernijohdossa hyvänä kasvualustana alan etujärjestön luotsaamiseen.

Samanlaisia he eivät silti ole. Haastattelutilanne vain korostaa ilmeisintä eroa: Siinä missä Timo Leppä asettelee sanansa tarkasti punniten, pörssiyhtiössä kouliintuneen viestintäjohtajan varovaisuudella, Hannu Vornamo laskettele tulemaan moninkertaisella taajuudella, kärjistyksiä kaihtamatta. Miehistä mustissaan ei tule mieleen Tupu ja Hupu vaan Ujo ja Vilkas.

Keskusteleva johtaja

Mikään tuppisuus Leppä ei kuitenkaan ole. Hän itse toivoo voivansa antaa johtamalleen järjestölle keskustelevat kasvot: ”Silmät, jotka näkevät, ja korvat, jotka kuulevat. Hyvin toimivan kommunikoinnin ja toivon mukaan nopean prosessorin, joka pystyy käsittelemään tietoa ja tuottamaan lisäarvoa.”

Hannu Vornamo

- Syntynyt Lahdessa 1947, asuu Helsingissä. Puoliso **Ulla Vornamo**, neljä lasta.
- Filosofian maisteriksi (kemia) Helsingin yliopistosta 1976.
- Työkennellyt 1970–1985 Työterveyslaitoksessa, Kansanterveyslaitoksessa, sisäasiainministeriössä, ympäristöministeriössä ja Teollisuuden Keskusliitossa.
- Kemirassa 1985–1993, viimeksi ympäristö- ja turvallisuusjohtajana.
- Kemianteollisuus ry:n palvelukseen 1993, toimitusjohtajaksi 1994.
- Kymmeniä kansallisia ja kansainvälisiä luottamustehtäviä.

Vapautuneimmillaan Timo Leppä on kertoessaan perheestään, johon kuuluvat ”vaimo, 13-vuotias poika ja kaksi whippetiä”.

”Koirat ovat perheen yhteinen harrastus. Asumme Espoon kartanolle kuuluneessa entisessä timmermannin talossa, jossa riittää puuhaa. Kyläyhteisö toimii hyvin yhdessä.”

Perheen kesäpaikka ja Lepän sielunmaisema löytyvät Inkoon saaristosta. ”Vietän aikaa merellä niin paljon kuin suinkin. Ostin hiljattain kotimaisen merikajakin, jolla aion ryhtyä melomaan.”

Leppä tunnustautuu innokkaaksi saunojaksi ja Suomen saunaseuran jäseneksi. ”Menen yksin tai kavereiden kanssa. Maailma savusaunan ympäriltä katoaa, ja saavun kotiin seesteisenä. Vaimon kanssa on sovittu, ettei saunan jälkeen illalla ole mitään ohjelmaa.”

Nikkaroiva pääsihteeri

Hannu Vornamolla on jo kädet täynnä uusia suunnitelmia ja äänessä intoa: ”Kulttuuri ja matkustaminen kiinnostavat. Elokuussa teemme vaimon kanssa pyöräilymatkan Sloveniaan, talvella hiihdetään.”

”Meillä on omakotitalo Pirkkolassa ja vapaa-ajanasunto Ristiinassa. Työtä on tiedossa vuosikausiksi, ränneistä ajattelin aloittaa. Tykkään puu- ja metsätöistä sekä kalastuksesta.”

Vornamolla on neljä aikuista lasta, joista esikoistyttärellä on jo kaksi omaa lasta.

”Ukilla riittää kiireitä. Poikani opiskelevat vielä, nuorimmainen ensimmäistä vuotta kemiantekniikkaa Lappeenrannassa.”

Alan eturivin vaikuttajan on mahdotonta kuvitella jättävän kemialla kokonaan taakseen, eikä näin käykään. Vornamo on jo aloittanut pestin vuoden 2010 Helsinki Chemicals Forumin pääsihteerinä. Kymmenien vuosien aikana hankitulla kokemuksella on kysyntää myös erilaisissa luottamustehtävissä.

”Täysipäiväisiä hommia en ota, mutta hyvät asiat kiinnostavat.”

suuremman painoarvon. Eurooppalainen katto-organisaatio Cefic pitää Vornamon mukaan suomalaisliittoa ”etäispäätteenään Helsingissä”.

Myös suomalaisilla Reach-konsulteilla on nyt tuhannen taalan paikka, jos ne vain osaavat hyödyntää tilaisuuden, Vornamo sanoo.

”Rekisteröinnin käynnistyminen keväällä 2010 on todella suuri kriisi yrityksille. Silloin ne tarvitsevat avukseen laadukkaita palveluntarjoajia.”

”Suomalaisten pitää nyt valmistautua ja koulututtua viimeisen päälle, jotta yrittäjät pystyvät palvelemaan, kun niitä kaivataan. Siinä vaiheessa ei auta sanoa, että tuli jo kaksi tilausta ja paja on täynnä.”

Koulutuksesta menestystuote

Molemmat toimitusjohtajat luottavat suomalaisen kemianteollisuuden tulevaisuuteen. Vahvoja alueitamme ovat Vornamon mukaan etenkin puun ja metseen kemia, muun muassa nanoselluloosa, biopoltoaineet ja biojalostamat sekä kuitu- ja materiaaliosaaminen.

”Taantuma kolhii myös kemialla, mutta ei yhtä pahasti kuin muita teollisuudenaloja. Monet sektorit eivät ole olleet lamasta moksiskaan, esimerkiksi kulutus- ja hygieniatuotteet, vesi, kaasu, lääkkeet ja polttoaineet.”

Kemian harmaat markkinat ovat jo olemassa. Viranomaiset eivät yksinkertaisesti pysty valvomaan asiaa.

”Muovi- ja kumialalla, veneteollisuudessa, maalinvalmistuksessa ja metsäke-miassa vaikutukset tuntuvat enemmän. Kemia on kuitenkin resistimpi kuin muut alat, koska yritykset ovat niin erikoistuneita ja niillä on mahdollisuus vientiin.”

”Jos maailma menee nurin, niin kemia seisoo pystyssä viimeisenä”, Vornamo lupaa Lepänkin puolesta ja painottaa tasokkaan koulutuksen merkitystä.

”Suomalaisista yliopistoista on tehtävä kansainvälisesti haluttuja opinahjoja. Taso on nostettava niin, että etenkin tohtorikoulutukseen saadaan maailman kerma. Siihen on pitkä tie, mutta se on mahdollista.”

Hidasteena on, että opiskelu on meillä toistaiseksi tohtorinhattuun asti kaikille ilmaista.

”Se yhtälö ei toimi, ettei ulkomaisilta

Suomesta ei viedä enää kauan paperirullia. Viedään siis aivo-osaamista.

opiskelijoilta saa ottaa maksua. Yliopistot elävät maisterituotannon tuomien rahojen varassa ja näivettyvät, koska opiskelijoita ei ole.”

”Meillä pitää olla niin tasokkaat koulut, että huippuopiskelijat haluavat niihin, vaikka opinnot jotain maksaisivatkin”, Vornamo sanoo. Hän näkee koulutuksen myös tulevaisuuden vientituotteena.

”Suomesta ei viedä enää kauan paperirullia. Viedään siis aivo-osaamista.”

”Huippukoulutus ei ole pelkästään rahavirran lähde”, Leppä muistuttaa. ”Siinä luodaan myös valtavasti kontakteja. Kun Suomessa opiskelleet lahjakkaat opiskelijat sijoittuvat eri puolille maailmaa, syntyvä verkosto on meidän käytettävissämme. Se rakentaa suomalaista yhteiskuntaa.”

Kemian klusteri vahvistuu

Hannu Vornamo aloitti urakkansa kemianteollisuuden edunvalvojana 16 vuotta sitten tavoitteenaan kevytrakenteinen mutta aikaansaava järjestö. Miltä näyttää kauden kalkkiviivoilla?

”Olemme pystyneet synnyttämään kemian klusterin ja tekemään siitä pienessä maassa elinkelpoisen. Olemme onnistuneet myös EU:n mittakaavassa. Meillä on hyvin toimivat suhteet Ceficiin ja kaikkiin EU-elimiin.”

Erityisen iloinen Vornamo sanoo olevansa edistyksessä kemian opetuksessa ja opettajien koulutuksessa.

”Kemia tänään, Luma-toiminta ja kemian opetuksen professuurit ovat erinomaisia asioita, joista tunnen vilpittöntä ylpeyttä.”

Paljon hyvää on tapahtunut myös tutkimuksessa, jota Vornamo varoittaa hylkäämästä laman varjolla.

”Jos nykyinen tutkimus- ja kehityssintensiivinen toimintamalli puretaan, mitä sitten viemme, kun meiltä häviävät kokoonpano ja yksinkertainen teollisuus”, Vornamo kysyy ja kannustaa valtiota ottamaan riskkejä ja panostamaan uuteen yritystoimintaan.

”Valtion ei pidä ihmetellä vaan luoda uutta teollisuutta. Uusien yritysten ei tarvitse olla yliopistolähtöisiä mikroyrityksiä, vaan valtio ostakoon maailmalta innovaatioita ja patenteja ja kehittäkään niistä isoakin toimintaa”, hän usuttaa.

Timo Leppä suhtautuu luottavaisesti kemianteollisuuden tulevaisuuteen Suomessa.

”Kemianteollisuus säilyy ja kehittyy monialaisena toimialana, jota tarvitaan isojen kysymysten ratkaisemiseen. Puhdas ilmasto, vesi ja energia, kierrätys ja luonnonvarojen kestävä käyttö ovat asioita, joissa kemia on aina mukana.”

Leppä kertoo saaneensa hyvän kuvan etujärjestöstä jo Kemiran kaudellaan, ja kuva on vain parantunut kolmen kuukauden varatoimitusjohtajuuden mittaan.

”Asiantuntijaorganisaatiomme tekee vaativaa työtä pienillä resursseilla. Eritäin pätevä henkilöstö toimii tehokkaasti ja saa paljon aikaan. Kun ulkoiset olosuhteet muuttuvat, on entistä tärkeämpää, että asiat on hoidettu näin hyvin. Vastatuuli markkinoilta olisi muuten voimakkaampi.”

Hyvän elämän pilarit

Hannu Vornamo korostaa, että kovasta ja innostavasta työstä huolimatta kenenkään ei kannata uhrata itseään työn vaatimuksille perheen ja muun elämän kustannuksella. Hän varoittaa ihmisten kertakäyttöä suosivasta työkuulttuurista.

”Paras työntekijä on tasapainoinen työntekijä. Ilman sosiaalista elämää ja ihmissuhteita ihminen menettää luovuu-tensa ja ajaa itsensä loppuun. Mitä ihminen tekee miljoonilla, jos on lopussa alle 40-vuotiaana eikä kykene enää elpymään?”

Timo Leppä on samaa mieltä.

”Aristoteles määritteli hyvän elämän mallin kolmeksi pilariksi: on mielekäs työ, perhe ja ystävät sekä omat mielenkiinnon kohteet. Uskon tähän ja olen rakentanut pilareita määrätietoisesti. Menestys työelämässä ei auta, jos ei ole harrastuksia tai perheasiat kunnossa”, Leppä sanoo.

”Ihmisellä on vastuu oman elämänsä rakentamisesta. Muutosta jollain osaluueella on helpompi käsitellä, kun muut alueet tukevat. Myös työnantajan kannattaa ymmärtää tämä ja tarjota joustavuutta. Valtava määrä työtunteja ei nosta

Menestys työelämässä ei auta, jos ei ole harrastuksia tai perheasiat kunnossa.

tehokkuutta, vaan työtä pitää tehdä vain tietty aika, jolloin myös motivaatio pysyy.”

Hektisen päivän keskellä Leppä kertoo joskus sysäävänsä työt syrjään puoleksi tunniksi ja lähtevänsä kävelylle. ”Sitten kun aloittaa uudestaan, työ sujuu paljon nopeammin.” □